

At hans Forsknings Resultater i Enkeltheder altid skulde være uangribelige, vilde hverken kunne paastaas, ej heller ventes paa Omraader, hvor Materialet meget ofte er af saare usikker Natur. Ogsaa kunde hans Lyst til alle Vegne helst at anlægge det vide Udsyn, det store Længdesnit gennem en Udvikling, af og til føre ham til uholdbare Paastande; imødegaaet plejede han ogsaa i mundtlig Meningsudvexling at fastholde sin Opfattelse med en Halsstarrighed, der udelukkede videre Forhandling. Men intet vil hindre, at alle mødes i Beklagelse af hans tidlige Bortgang; ogsaa den, der blot i Ny og Næ vexlede Ord med ham om Yndlingsæmner, modtog et levende Indtryk af, hvilken Rigdom der boede i ham.

Carl S. Petersen.

26. Januar 1917 døde Johan Ernst Sars, den største af Norges Historikere af hans Slægtled. Født 1835 tog han udmærkede Evner i Arv fra sine Forældre, Faderen den fremragende Zoolog, Moderen en Søster til Welhaven; men at han just blev Historiker, kom som en Tilfældighed; en Prisopgave om Unionens Tilblivelse fristede den unge Student, og han vandt Prisen 1856. Hans Besvarelse blev trykt i Nordisk Universitetstidsskrift, og de følgende Aargange af dette bragte i Fortsættelse deraf en Række Studier over Norges Stilling under Foreningen med Danmark. Det var grundige og indtrængende Arbejder, men Indtrykket af dem led under deres spredte Fremkomst, selv om man nu nok deri kan finde Spirerne til mange af de Tanker, som siden blev de ledende for Sars.

Der gik derefter et Tiaar, hvori man ikke hørte meget fra ham, men i 1873 udkom første Del af *Udsigt over Norges Historie*, som med et Slag bragte ham frem i første Linie blandt Nordens Historikere. Det var et højt Maal, Sars satte sig i det Værk, som dermed paabegyndtes; han vilde paapege Grundlinierne i sit Fædrelands Historie fra de ældste Tider til Nutiden, vise Sammenhængen og Enheden i denne mer end tusindaarige Udvikling. Bagved laa et dobbelt. Paa den ene Side var han kommet under stærk Paavirkning af Aander som Comte og Spencer; deraf fødtes hos ham Trangen til

ikke blot at skildre, men at forstaa den historiske Udvikling. Paa den anden Side var han dybt grebet af den politiske Strid i Norge og sluttede sig med fuld Overbevisning til det norske Venstre i dets Kamp for indre Frihed og fuld Ligestilling med Sverige; derved førtes han til i Norges Fortid at søge den dybere Baggrund for denne Kamp.

Foreløbig fulgte Sars i sit første Bind, hvorledes det norske Folk var blevet til, hvorledes det efterhaanden havde sondret sig ud fra de andre germanske Stammer, indtil det i Sagatiden traadte frem med et skarpt tegnet Særpræg; især betonedede han, hvor forskelligt det ved sit stærke Fødselsaristokrati var blevet fra Danerne. Det var et Skrift mere storslaaet i sit Anlæg end man var vant til at finde i Norden, og det gjorde et mægtigt Indtryk paa os, der den Gang var unge. I Norge førte det til, at Stortinget gav ham et extraordinært Professorat og dermed sikrede, at han fuldt og helt kunde hengive sig til sine historiske Studier. Allerede 1877 fulgte ogsaa anden Del af Udsigten, hvori man saa, hvorledes det norske Aristokrati blev knækket af Kongedømmet i Forbund med Kirken. To Aar efter hædrede Københavns Universitet ham ved at gøre ham til Æresdoktor ved Jubelfesten.

Medens Fortsættelsen af Hovedværket lod vente længe paa sig, udsendte Sars i 1882 den lille *Historisk Indledning til Grundloven*, hvori han sammenfattede sine Grundtanker. Da Fødselsaristokratiet blev knækket uden at afløses af en ny Adel, blev det norske Folk et Bondefolk; deri laa den politiske Svaghed, som førte til, at Norge blev et Lydrige af Danmark. Men under Foreningen bevaredes den norske Folkeejendommelighed uskadt hos den fri norske Bondestand, mens Embedsmænd og Borgerstand mere paavirkedes af det fremmede; det var, som om der var to Folk i Norge. Saa kom imidlertid det 18. Aarhundrede med sine Frihedstanker; Bondestanden blev nu Genstand for beundrende Ærefrygt hos de andre Klasser i Landet, og skønt det var Embedsmænd og Byfolk, der gennemførte Befrielsen og skabte Ejdsvoldforfatningen, lagde de dog derved Magtens Tyngdepunkt i Bondestanden.

Det lille Skrift, der var saa fuldt af dristige Paastande og saa tilspidset i sin Form med Udblik mod selve Øjeblikkets politiske Kampe i Norge, blev stærkt angrebet af baade norske og danske Historikere, og i Enkelthederne havde Kritikerne vel oftest Ret. Sars lod sig dog ikke røkke i sin Opfattelse, og da Udsigtens to sidste Bind udkom i 1887 og 1891, mødte man deri de samme Grundtanker. Hvor kunde det ogsaa være anderledes. Hvad Sars kæmpede for i Nutiden, det saa han spire og vokse gennem de svundne Tider, mens alt andet skødes til Side som ligegyldigt og underordnet, og det var jo, som om Historien selv gav ham Ret, naar Norge i disse Aar mer og mer dreves frem i den Kamp, som sluttelig førte til Unionopløsningen 1905.

Denne Kamp kom Sars selv til at fremstille, da han som Medforfatter af den ny store *Norges Historie* naturligt nok overtog Tidsrummet 1814—1905. Som man maatte vente, samler han i denne Fremstilling alt om de Linier, der fører frem til Norges Selvstændighed, og det Aarhundrede, hvis sidste to Trediedele han selv havde oplevet, skildres med en livfuld Anskuelighed, der stiller Sars højt blandt historiske Fortællere. En retfærdig Dom over de Partier og Mennesker, der kæmpede i denne Tidsalder, vil man ikke vente at finde her; det er Fædrelandets nyeste Historie, set som en af Medkæmperne maatte se den, men derved kommer ogsaa dette Sars' sidste Arbejde til at staa som den naturlige Slutsten paa en Forfattervirksomhed, der har samlet sig om den norske Nationalitets Udvikling og som selv er blevet et betydningsfuldt Led i denne Nationalitets Vækst. Kr. E.

4. Januar 1917 døde den tyske Retshistoriker Richard Schröder, født 1838, fra 1888 Professor i Heidelberg. Han udgik fra Beselers og Waitz's Skole og bistod Jacob Grimm med dennes Samling af *Weistümer*, hvis tre sidste Bind han udgav. Ved en energisk Udnyttelse af det spredte, vidtløftige og hidtil utilstrækkelig bearbejdede Kildestof søgte Schröder i *Geschichte des ehelichen Güterrechts in Deutschland* (I—II, 1863—74) at optrække Hovedlinierne i Udviklingen af de